

Саме ця ментальність, успадкована вітчизняним соціумом ще зі спільного радянського минулого, по даний час залишається найголовнішим та найважче здоланим бар'єром на шляху українського народу до сучасних європейських цінностей та стандартів життя у всіх його проявах, в тім числі і творчості його правознавчої еліти.

Особливо різоче відрізняються між собою критерії істинності правопізнання та праворозуміння у цих двох традиціях, природи та призначення цієї істинності. В еллінській традиції правопізнання та праворозуміння право виступає як суще і корениться воно насамперед та головним чином у бутті індивідів-громадян, а істина у правопізнанні виступає як не-скритість, не-прихованість цього суцього права, або, інакше кажучи, в процесі правопізнання право відкривається (не створюється!!! – П.Р., Г.Р.), а його попередня невідомість, скритість в силу цього долається, перестає існувати. Тобто, саме як розкриття себе у напрямку до істини еллінська традиція правопізнання розуміла право та виводила його із явища правоти, вкоріненого, одвічного в бутті індивідів, відкритих один одному та усім іншим індивідам до співіснування в соціумі, затребуваних один одним та іншими [1]. Це право виступало фактично способом соціального буття індивідів.

Римська (з часом еволюціонувала без якісних трансформацій у позитивістську) традиція праворозуміння та правопізнання ментально та в усіх інших сутнісних вимірах протилежна еллінській. Найвищою цінністю з точки зору цієї пізнавальної традиції є держава (замість людини), яка дійсно постає в силу певних історичних обставин на відповідному етапі еволюції соціуму його системоутворюючим ядром, творцем позитивного (вираженого у формі юридичних, як правило, письмових приписів, які втілюють волю держави) права. Будь-яке інше право, крім власного, така абсолютистська держава не визнає, його для неї не існує. Критерій істинності правопізнання у межах цього методологічного підходу зводиться до пошуку і встановлення міри відповідності писаних юридичних норм волі держави. Саме цим «критерієм науковості», істинності в кінцевому підсумку і послуговується в тім числі і переважна більшість пострадянських вітчизняних та зарубіжних вчених правознавців, в тім числі і вчених юристів-фінансистів. Хоча природа пострадянського фінансового права зокрема та пострадянського вітчизняного права в цілому докорінно змінилася. Наприклад, лише у фінансовому праві України поряд з масивом позитивних юридичних норм з'явилися такі якісно відмінні від нього нові феномени, як доктринальні принципи фінансового права, конвенційне фінансове право, судове фінансове право, узвичаєння правозастосовної фінансово-правової практики та ряд інших. Тобто, наяву методологічна криза у сучасному вітчизняному правопізнанні.

Список використаних джерел:

1. Хайдеггер М. Бытие и время / Пер. с нем. В.В.Бибихина. – Харьков: «Фолио», 2003.

1. Хайдеггер М. Парменид. / Пер.с нем. А.П.Шурбелева. – СПб.: «Владимир Даль», 2009.

ПРИНЦИП ГУМАНІЗАМУ: СУТНІСТЬ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ

Гусарєв С.Д.,

начальник кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Гуманізм (*від лат. *humanus* – людський, людський*) у праві – одна з найсуттєвіших органічно властивих праву якостей, завдяки інтерпретації якої право у філософському, і соціологічному розумінні характеризується як загальна міра свободи, рівності і справедливості у суспільстві, яка повинна

визначати зміст кожної правової норми. Саме такі соціальні цінності як свобода, рівність, справедливість становлять сутність гуманізму права – систему поведінкових стандартів, за якими члени суспільства мають діяти у відповідних ситуаціях, щоб їхні інтереси узгоджувалися з інтересами та потребами інших людей, держави і громадськими інтересами. [1, С.660] Представники правознавства, політології, соціології вже неодноразово зверталися до гуманістичної тематики, аналізуючи гуманізм в контексті природи суспільних відносин, але зазначений напрям наукових пошуків, завдяки якому стає можливим виокремити людину як особливу соціальну цінність, не втрачає своєї актуальності. Гуманізм набуває ознак значущої наукової проблеми, рис основоположної ідеї, яка має властивості найважливішого пізнавального засобу, методологічного принципу, характерного для сфер правотворчості та правореалізації.

З позицій історичного підходу, гуманізм, як система поглядів на роль людини у суспільстві, як світоглядна доктрина сформувався в епоху Відродження, хоча його зародки, прообрази як первинні уявлення щодо цінності окремо взятої людини можна спостерігати вже в культурі древніх суспільств.[2, С.7] Починаючи з епохи Відродження в системі гуманістичних знань формувалися та стверджувалися дві різні тенденції. Перша знайшла своє втілення у гуманістичних поглядах прогресивних буржуазних мислителів ХУІІ – ХІХ ст.ст. Друга – в ідеології народно-визвольного руху та у вченні соціалістів-утопістів. Обидві тенденції схожі у своїй антифеодалній та антицерковній спрямованості, у боротьбі за висунення особистості у центр уваги.

Ідеї гуманізму також аналізувалися та розвивалися в працях представників марксизма, а згодом і у працях ідеологів соціалізму. Із часом, зміною соціально-економічних та політичних умов життя змінювалися відповідним чином й уявлення про роль людини в суспільстві, про систему та обсяги можливостей людини, чому сприяли фактори цивілізаційного розвитку, науково-технічний прогрес, розширення знань про природу самої людини та природу як оточуюче середовище, в якому функціонує соціум.

Можна підсумувати, що обставини життя людської спільноти вивели дискусію про гуманістичні засади співіснування із сфери ідеологічних проблем на проблеми фактичні, що і надало гуманістичній проблематиці рис реалізму.

Сучасні науковці – представники політології, філософії, теорії права, фахівці галузевих правових наук продовжують працювати над гуманістичною проблематикою, оперуючи такими категоріями як «гуманітарні проблеми національної безпеки», «міжнародне гуманітарне право», «гуманітарна допомога», «гуманітарна діяльність», «гуманітарний розвиток суспільства», «гуманітарна освіта», «гуманістичний спосіб життя», «правовий гуманізм», «гуманістична конституція», «гуманістичний рух»...

Гуманізм, як методологічний принцип, проявляється у гуманітарній політиці держави, яка виявляється у послідовному здійсненні заходів, спрямованих на підтримку й інтенсифікацію гуманітарного розвитку суспільства згідно з визначеними пріоритетами та загальнонаціональними інтересами. Її сутністю є створення умов для виявлення, формування й розвитку творчого потенціалу особи та суспільства в цілому.

Гуманітарний розвиток суспільства – це процеси зростання можливостей людини, її добробуту, безпеки, здоров'я та духовності.

Серед зазначених напрямів гуманітарного розвитку необхідно визначити місце правовому розвитку, який по відношенню до інших має сквозний характер, забезпечуючи розвиток сфер охорони здоров'я, безпеки, добробуту тощо. У зв'язку з цим фахівці гуманітарно-правової проблематики формують три фундаментальні правові завдання: забезпечення прав

людини; забезпечення рівності у реалізації цих прав; створення людиноцентричної моделі законодавства.[3, С.25]

Спираючись на принцип гуманізму, правова теорія розглядає права людини як інструмент, що дозволяє протистояти різним видам тиску, насильства, робить таке протистояння не тільки виправданим, але й законним. Права людини у гуманістичному вимірі – це також засіб, що дозволяє встановити баланс, рівновагу у відношеннях.

Відповідно до гуманістичного світогляду провідним суб'єктом забезпечення рівності є держава, яка проголосила та гарантувала цілий ряд можливостей людини у формі прав або свобод. Таким чином, з використанням принципу гуманізму уявляється можливим визначити три основні сфери, в яких суспільство бачить виключну роль держави: освіта та культура; охорона здоров'я, соціальне забезпечення. Цим вичерпується перелік сфер життя, в яких суспільство готово прийняти від держави допомогу, або вимагає від гуманістичної держави такої допомоги, основними функціями якої є забезпечення співіснування людей та їх безпеки.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія. Т.1. Київ. Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана.-1998.-669с.
2. Гуманистическая природа социалистических общественных отношений /Науч. ред. Б.К. Лебедев.-Казань:Изд-во Казан. ун-та, 1990.-192 с.
3. Гуманітарна політика Української держави в новітній період: Монографія /За ред. С.І. Здіорук.-К.: НІСД, 2006.-403 с.

ЮРИДИЧНИЙ ПОЗИТИВІЗМ ЯК ЗАСІБ АПОЛОГІЇ МАТЕРІАЛІЗМУ В ПРАВІ

Братасюк М.Г.,

завідувач кафедри теорії та історії держави і права Київського університету права НАН України, доктор філософських наук, професор

Появі, розвитку і поширенню легізму в європейських країнах дуже посприяли відповідні історично-політичні, соціокультурні, економічні та теоретичні передумови. Теоретико-методологічною засадою легізму став позитивізм, який для західноєвропейської філософії та науки – явище, дуже органічне, законірне. Позитивізм був зрощений західноєвропейською ментальністю, раціоналістичною традицією, витоки якої містяться ще в античній культурі, усїма соціокультурними реаліями західноєвропейського суспільства в ХІХ ст. Грунтуючись на предметно-чуттєвому досвіді, позитивізм, тим не менше, є формою західноєвропейського раціоналізму і, на жаль, формою далеко не кращою, – формою вродженого раціоналізму. М. Бердяєв, осмислюючи це явище у філософському і науковому житті Західної Європи, наголошував, що "позитивізм - це антиренесансне явище і криза гуманізму", це "якийсь нелюдський акт пізнання, очищений від всього гуманістичного" [1, 126]. Позитивізм – це раціоналізм розсудку, який все підраховує, розраховує, співставляє, вимірює, відсікає, препарує, на все накладає свої утилітарні форми, в які не втискаються смисли і цінності людського буття. В. Соловйов визначив сутність позитивізму так: "Смисл всього історичного розвитку людства, за позитивізмом, полягає в тому, що позитивне знання, засновані на ньому форми життя, повинні остаточно замінити, знищити теологічне і філософське, або метафізичне, так само, як і ті форми життя або суспільних відносин, котрі на цих знаннях ґрунтуються" [2, 127].

Життя засвідчило, що "позитивні" науки стали наслідком вузькопрагматичної проєкції духу, що став на позицію заземленої ближньої корисливості. Іншим джерелом позитивізму як специфічної методи стала, як